

Forblad

Architektens og Entreprenørens Ansvar

Jacob Holmgren

Tidsskrifter

Arkitekten 1928, Ugehæfte

1928

ARCHITEKTENS OG ENTREPRENØRENS ANSVAR

Architekt Jacob Holmgren, Trondhjem, meddeler os, at han med Interesse har læst Artiklerne i *Architekten* om Gesimssagen i Randers. Han sender os nedenstaaende Indlæg i Diskussionen, som vi gerne giver Plads for.

Den høiesteretsdom, som frifandt entreprenøren ved Randers statsskole for ansvaret for den nedstyrtede gesims, forekommer mig at rokke ved fundamentale tekniske retsbegreper.

Som byggeleder ved større statsanlæg har jeg hat god anledning til at komme i berøring med spørgsmaalet om entreprenørens ansvar, og jeg har vanskelig for at forstaa det resultat, høiesteret er kommet til.

Naturligvis kan man være enig i de almenbetragtninger som fra juridisk hold er anstillet om arkitektens og entreprenørens ansvar. Men naar høiesteret i det foreliggende tilfælde har fundet, at man ikke kunde vente, at entreprenøren skulde forstaa konstruktionens farlighed, maa man uvilkaarlig spørre sig selv: „Hvad

kan man saa forlange at en entreprenør skal forstaa, og hvor blir saa grænsen for arkitektens ansvar?"

Man skulde tro, at den ting, hvorvidt et legeme, som hviler paa et fast underlag og kun er paavirket av sin egen tyngde, er i likevegt eller ikke, skulde kunne bedømmes paa grundlag av ethvert menneskes praktiske erfaring. Der er ved en mængde gjængse bygningskonstruktioner stadier i arbejdet, hvor likevegt ikke er tilstede, eller hvor likevegten er labil. At kunne bedømme slike tilfælder og træffe de nødvendige provisoriske foranstaltninger for at hindre forskyvning eller nedstyrtning har altid været anset som en selvfølgelig fordring til en entreprenør.

Særlig maa dette gjælde murarbejder, hvor det nylig utførte murverk har helt andre egenskaper end dem, arkitektens beregninger er basert paa, noget som ingen bedre end murmesteren skulde kjende til.

Den konstruktion det her gjaldt vilde utvilsomt være i likevegt, naar murverket hadde opnaaet den fornødne fasthet, saaledes at man kunde betrakte det over linjen a—b liggende parti som *et legeme*. Efter en tilnærmet beregning har jeg fundet, at dette legemes tyngdepunkt ligger indenfor murlivet. Som yderligere sikkerhet kommer hertil strækfastheten i mørtelfugen a—b, samt takvegten, ligesom trækarnissen vil virke som forankring.

Enhver murmester vet imidlertid, at i nylig utført murverk maa man ikke regne synderlig med mørtelens strækfasthet eller med adhæsionen mellem mørtel og sten. Den sidste vil desuten let ophæves, dersom murverket utsættes for rystelser eller støt.

Begge dele vil forekomme, naar man ovenpaa teglstensmuren skal anbringe saa tunge støpte plater, som det her dreier sig om, dersom ikke oplægningen av platerne sker med den største forsigtighet.

Den del av gesimsen som ligger under konsolene, og som jeg forudsætter er utkraget i teglsten vil ikke være egnet til at taale synderlig belastning. Dersom adhæsionen mellem mørtel og sten er ophævet, vil en saadan utkragnings bæreevne betinges av det murverk som ligger over den avtrappede linje a—c. For hele gesimsen paa utførelsesstadiet blir det da ogsaa det over denne linje liggende tversnit (i skissen skraveret), som blir avgjørende for stabiliteten. Efter en tilnærmet beregning finder jeg at dette tversnits tyngdepunkt ligger *utenfor murlivet*. Saaledes som nedlægningen av platerne efter den i *Architekten* nr. 12 bragte tegning synes at ha foregaat, maatte en forstyrrelse av murverkets kohæsion efter linjen a—b høist sandsynlig indtræde, og kun friktionsmotstand vilde da hindre gesimsens nedstyrtning.

Selv om en murmester vilde ræsonnere mindre teoretisk, skulde dog et eneste blik paa tegningen eller de først oplagte dele av gesimsen ha sagt ham, at likevegten under utførelsen vilde være saa labil, at en provisorisk opstøtning var nødvendig, ikke mindst som en rent haandverksmessig forholdsregel for at ikke gesimsens excentriske belastning skulde fremkalde defor-

mationer i murverket med, derav følgende varig kvalitetsforringelse.

Det er mig derfor ubegriplig, at entreprenøren kan bli frifundet for ansvaret ved at undlate denne forsigtighedsregel, eller at et manglende paabud fra byggetilsynet i denne retning skal tillægges avgjørende betydning. Det dreier sig jo ikke her om nogen ny, uprøvet og særlig dristig konstruktion. Om platerne er av beton eller granit har i denne forbindelse ingensomhelst betydning.

For trediemands sikkerhet er det absolut et tilbakeskridt at fastslaa retsregler som svækker entreprenørens følelse av ansvar, hvilket den avsatte dom utvilsomt vil gjøre. Det dreier sig jo ikke i første række om at finde ut, hvem som pligter at yde erstatning i penger eller muligens fortjener fængselsstraf for følgerne av en katastrofe, men om at *forhindre at katastrofen sker*.

Utenforstaaende har krav paa at der paa dette punkt ikke er uklarhet med hensyn til ansvaret, men at dette overtas av *en person*.

Det er derfor efter min mening et grundprincip, som det er al opfordring til ikke at rokke, at *entreprenøren har det fulde ansvar for konstruktionerne, mens de er under utførelse*.

Hvorvidt han finder at maatte overføre noget av ansvaret paa arkitekten maa saa bli et mellemværende, som de to faar opgjøre med hverandre. Her blir da naturligvis det avgjørende, om der til bedømmelse av stabiliteten kræves forudsætninger som man ikke kan vente at en entreprenør skal være i besiddelse av. Men denne avgjørelse maa træffes paa grundlag av det konkrete tilfælde, ikke paa grundlag av generelle betragtninger om entreprenørens mindre innsigt i forhold til arkitekten.

Det er vistnok i det lange løp heller ikke i entreprenørernes interesse at der fastslaaes saadanne minimumskrav til deres innsigt i statiske spørsmål som høiesterets frifindelse maa ha forudsat.

JACOB HÖLMGRÉN